SOCIAAL CULTUREEL CENTRUM EN MOSKEE BOVENIJ

PREVISIE LICHT

lichtvormgevers°

INHOUD

3 ALGEMEEN

5 PREVISIE SOCIAAL EN CULTUREEL CENTRUM BOVENIJ

6 integraal

architectuur

7 veiligheid

toegankelijkheid en oriëntatie (wayfinding)

veiligheidsbeleving

ambitie, comfort, sfeer en beleving

lichtregie

illuminatie van de drie bouwdelen en minaret

8 parkeergarage en overdekte galerij

groen, biodiversiteit, natuur-inclusief

9 plint, plein en placemaking

energie en toekomstbestendige techniek

slimme verlichting

ALGEMEEN

Deze pre-visie voor (kunst)licht voor het Sociaal Cultureel Centrum en Moskee BovenIJ en de daarbij behorende openbare omgeving, stelt kaders voor alle toekomstige lichtvormen. De pre-visie moet met betrekking tot het licht waarborgen dat op elk moment van de dag de sfeer passend is en de gebruiker wordt ondersteund bij de te verrichten taken.

Deze **basisuitgangspunten** maken het noodzakelijk dat:

• de functies van de ruimte en de activiteiten van de gebruikers goed worden onderzocht en voorspeld waarna ze in kaart worden gebracht;

• het licht in scenes aanstuurbaar zal zijn, omdat al vaststaat dat er een grote diversiteit aan situaties en gebruik zal zijn;

• het licht dienstbaar moet zijn aan meerdere gebruikersgroepen tegelijk (functiemenging: culturele activiteiten, religieuze activiteiten, terrasbezoek, commerciële functies, fietsen, auto's, voetgangers, parkeren en fietsparkeren.

Aanvullende **specifieke wensen**:

• het licht zal de verschillende deelgebieden en functies met elkaar verbinden;

• het licht zal de integratie van de specifieke functie in de wijk / omgeving ondersteunen en versterken;

• het licht zal de overdekte delen (overdekt parkeren, de overdekte galerij en de entreepartijen) faciliteren en de verbinding met de buitenruimte ondersteunen;

• het licht zal de met zorg tot stand gekomen architectuur in de avond zichtbaar maken in de omgeving en tot een landmark maken;

• het licht zal in de directe omgeving en in de verdere omgeving bijdragen aan toegankelijkheid en oriëntatie;

• het licht zal de veiligheid, veiligheidsbeleving en werking van CCTV optimaal ondersteunen;

• het licht zal rekening houden met de bewoners, de flora en fauna.

ALGEMEEN

PREVISIE SOCIAAL CULTUREEL CENTRUM EN MOSKEE BOVENIJ

integraal

In het plangebied is sprake van meerdere lichtvormen.
Het betreft licht van verschillende typen openbare verlichting (licht uit armaturen op hoge en lage masten, functioneel licht, sfeerlicht enz.).

Er is beperkt licht van derden. Uitstralend licht uit etalages en horecagelegenheden en van andere (reclame)uitingen is nauwelijks aanwezig. Binnen het project zal sprake zijn van openbare verlichting, illuminatie van gebouwen en groen, maar slechts heel beperkt van horeca en commerciële activiteiten in of direct buiten het gebouw.

Van elke vorm van licht zal worden bepaald welke rol deze speelt, hoe belangrijk die rol wordt gevonden en hoe zich dit dan verhoudt tot de andere lichtvormen.
Door alle partijen bij het proces te betrekken, ontstaat de gewenste optimalisatieslag.

Het ontdekken van nieuwe mogelijkheden en het benoemen en benutten van kansen (en risico's) maakt onderdeel uit van dit proces en zal leiden tot situaties die niet altijd geheel te voorspellen zijn.

Ondermeer om deze reden is het belangrijk het geheel van lichtvormen aanstuurbaar te maken.

architectuur

Aan de bijzondere architectuur van dit project is jarenlang aandachtig gewerkt om het geheel voor alle gebruikers tot een bijzondere aangename omgeving te maken met veel eigenheid en herkenbaarheid, maar ook met de kwaliteit om opgenomen te worden in de wijk / stad.
Het gebouw zal met zijn 3 koepels en minaret van afstand herkenbaar zijn vooral vanaf de Nieuwe Leeuwarderweg, maar ook uit de wijk. De koepels hebben een duidelijke verwijzing en mogen hun herkenbaarheid in de omgeving gedurende de avond en nacht niet verliezen.

Vanzelfsprekend dient de minaret extra aandacht te krijgen met licht. Dit licht zou meer dynamisch kunnen zijn en zo tijdens het aanroepen tot gebed extra aandacht kunnen krijgen.
De gevelopeningen hebben diepe neggen, die de ritmiek en de symmetrie van de gevel versterken.

De contrasten in de gebruikte materialen kunnen in de avond blijven bestaan en wellicht zelfs eenvoudig worden benadrukt.
Naar alle waarschijnlijkheid zullen de grote verticale ramen van gebouw 1 en 2 van patronen of ornamenten worden voorzien, die ook in de avond gezien mogen worden en de kwaliteit van afwerking benadrukken.

De overdekte galerij vergt extra aandacht in aanlichting, zodat hier zowel overdag als in de avond een prettige toegankelijke omgeving ontstaat.

Op het plein voor het gebedshuis is een 'bestratingstapijt' voorzien voor de hoofdingang. Deze mag in de avond ook extra aandacht krijgen. Al dan niet met projectie.
Door de entrees van de diverse gebouwen wat te benadrukken zal niet alleen de architectuur en afwerking, maar ook de oriëntatie worden ondersteund.

Het verhoogde plein krijgt zijn eigen sfeer en wordt zandkleurig; hier is met weinig toegevoegd licht de extra dimensie die de niveauverschillen geven te benadrukken. De veiligheid bij trappen en niveauverschillen vraagt altijd extra aandacht, ook in verband met de eisen voor toegankelijkheid.

PREVISIE

veiligheid

In de openbare ruimte en rond de gebouwen zal een basisvoorziening aan licht ervoor zorgen dat mensen naar behoren kunnen functioneren. Het zorgt voor voldoende veiligheid, betrouwbaarheid en overzicht tijdens het verplaatsen en het verblijf. Het basislicht is noodzakelijk maar bij goed gebruik valt het niemand op.
Het licht zal bekeken worden vanuit de verschillende vormen van veiligheid: situationele, subjectieve, objectieve en sociale veiligheid. Zowel de veiligheidsbeleving als 'gemeten veiligheid' worden als uitgangspunt genomen voor de nieuwe lichtvisie.
De veiligheidsbeleving en sfeer op het terrein zijn goed te optimaliseren door geavanceerd licht dat tevens andere reeds benoemde doelen dient. Met name ook het fietsplein aan de zijkant moet als een veilige en prettige plek voor gebruikers en voorbijgangers worden ervaren, maar dit geldt ook zeker de weg er naar toe. Hierbij verdient natuurlijk de tunnel extra aandacht. Net als vele andere onderdoorgangen in Amsterdam biedt de problematiek die hier speelt ook veel mooie mogelijkheden (zie schetsen voor bijvoorbeeld onderdoorgangen concept Arena Poort).

toegankelijkheid en oriëntatie (wayfinding)

Europa heeft eisen gesteld aan de toegankelijkheid van openbare ruimtes. Dit geldt niet alleen voor fysieke maar ook voor visuele toegankelijkheid. Verlichtingsniveau, contrasten en helderheden spelen hierbij een belangrijke rol. De wensen en eisen hiervoor zijn niet altijd eenvoudig te combineren met wensen op het gebied van sfeer en natuur. In het plangebied zal rekening moeten worden gehouden met al deze aspecten.
Licht kan (tot op zekere hoogte) mensen leiden en sturen. De zichtbaarheid en herkenbaarheid van de directe en wijde omgeving in de avond en nacht spelen hierin en belangrijke rol (zie ook illuminatie).

ambitie, comfort, sfeer en beleving

Het Sociaal Cultureel Centrum met Moskee wordt de grootste van Amsterdam en de ambities liggen hoog. Het plan is niet geheel onomstreden. Het gebied komt beter tot zijn recht indien het licht zorgt voor extra comfort, sfeer en een bewuste beleving. Dat valt op en verhoogt de aantrekkelijkheid van het gebied. Het licht maakt de omgeving zichtbaar attractiever (o.a. door een goed uitgelicht monument, een prettig verlichte etalage, verlicht terras en mogelijk lichtkunst. Ook de vorm van de verlichting kan bijdragen aan de ruimtelijke kwaliteitsbeleving. Lichthinder door verkeerd gebruik van bepaald licht en te grote helderheden, zal worden vermeden.
Uitgaande van de functie van de verschillende deelgebieden zullen, afhankelijk van het moment, extra lichtaccenten worden toegepast om zo het comfort, de sfeer en de aantrekkingskracht te vergroten.

lichtregie

Voor het Sociaal Cultureel Centrum met Moskee zal bij voorkeur één persoon verantwoordelijk zijn voor de lichtregie in het gebied.
Hiertoe zal er sturing van het licht moeten plaatsvinden. De persoon of personen die verantwoordelijk worden voor de lichtregie in dit gebied zullen vroegtijdig bij het project moeten worden betrokken. Hierdoor zullen continu de wensen en haalbaarheid worden getoetst.
De huidige en toekomstige mogelijkheden en toepassing van sensoren, camera's en externe apps (zoals Buienradar) zullen de lichtregie optimaliseren.

PREVISIE

illuminatie van de drie bouwdelen en minaret

Het plangebied kenmerkt zich door verticalen met veel eigenheid en een hoog afwerkingsniveau. Deze kunnen in de avond goed worden gebruikt als:

• mooie 'afbakening van de omgeving'

• herkenningspunt voor oriëntatie en wayfinding

• versterking van de driedimensionale beleving / coulissewerking

• verhoging van de veiligheidsbeleving door omslotenheid

• verhoging van de veiligheidsbeleving door kwaliteit en afwerkingsgraad.

Door op integrale wijze gebouwen en objecten te illumineren kan de beleving van de ruimte in de avond worden geoptimaliseerd.

parkeergarage en overdekte galerij

Voor alle bezoekers / gebruikers die met de auto komen en in de parkeergarage parkeren is op deze plek de aankomst en het vertrek. Vaak is het licht in een parkeergarage niet afgestemd op het buitenlicht en zorgt de abrupte overgang van lichtniveau voor een onaangename beleving (overdag rijd je een donker gat in, terwijl je 's avonds vaak een hel verlicht aanvoelende ruimte betreedt).
De verlichting kan echter mee veranderen met het daglicht (overdag heel veel en koel licht en 's avonds veel minder en warm licht). Hieraan mag dynamisch, kleurrijk en zelfs bewegend licht worden toegevoegd, maar dit mag nooit de essentiële waarde van veiligheid en welbevinden teniet doen.

groen, biodiversiteit, natuur-inclusief

Groen en biodiversiteit krijgen steeds meer aandacht binnen de stedelijke omgeving. Groen wordt al lang niet meer gezien als alleen een inrichtingselement. Er wordt algemeen erkend dat groen invloed heeft op onze kwaliteit van leven. In de directe omgeving van het complex is veel groen gepland met name aan de Elzenhagensingel. In het project zelf is ook ruim groen gepland.

Groen brengt sfeer, schoonheid, koelte, geborgenheid en stimuleert hiermee verblijf en welbevinden. Om deze waarden ook na zonsondergang te laten bestaan is het belangrijk om het aanwezige groen met licht aandacht te geven waardoor het ervaren kan worden.

Hierbij is het wel van belang de andere functie van het groen, zoals bijvoorbeeld woon- schuilplaats voor insecten, vogels en andere organismen, te respecteren door alleen licht te brengen waar het een werkelijke functie heeft en niet ernstig verstoort. In dit project wordt het licht afgestemd op 'de natuur in de stad', waarin voetgangers, fietsers en auto's, flora en fauna samen gebruik maken van de ruimte.

Accenten worden gelegd op voetpaden en niet op rijbanen. Vanwege de flora en fauna zal er niet zomaar overal licht worden geplaatst en zal lichtvervuiling wordt vermeden. Het licht zal af te stemmen zijn op verschillende seizoenen. Zo kan bijvoorbeeld het licht dat de bomen aanlicht worden gedimd tijdens de periode dat vogels broeden. Afstemming met een ecoloog (van de gemeente) kan een goede bijdrage leveren.

PREVISIE

plint, plein en placemaking

Dit bijzondere project kenmerkt zich door een aantal pleinen met meer dan bijzondere plinten. De pleinen hebben elk een sterke eigenheid en specifieke functie (vaak meer dan één). De zo gecreëerde omgeving leent zich bij uitstek voor placemaking. Er is overdag echt iets te kiezen: verschil in maaiveldhoogte, de uitkijk, groots tussen imposante gevels of intiemer onder bomen, beschutting en rust of actief en transfer.

In de avond is dit aspect en het creëren van plekken goed te versterken en te beïnvloeden met licht. Gebruikers kunnen worden verleid zich ergens heen te bewegen of juist ergen plaats te nemen en te verblijven.

Door de pleinen, maar vooral de plinten en gebouwen als geheel, zichtbaar te maken in de omgeving wordt de omgeving zelfverklarend en toegankelijk, hetgeen de veiligheidsbeleving en het gevoel van comfort verhoogt.

energie en toekomstbestendige techniek

Het beperken van energiegebruik speelt een belangrijke rol. De toegepaste techniek zal daarom van de laatste generatie zijn en toekomstbestendig.

Het licht brandt alleen daar waar het een functie vervult.
Deze functie kan per moment van het jaar of per moment van de dag verschillen en het passende licht zal steeds bewust worden gekozen. Ook hier speelt aanstuurbaarheid weer een essentiële rol.

slimme verlichting

Slimme technieken kunnen bijdragen aan verbetering van de leefomgeving. Het intelligente lichtsysteem maakt daar deel van uit. Het systeem is geen doel op zich, maar een instrument om het leven verder te verbeteren. Het is een middel om locatiegericht het licht af te stemmen op de functie en de activiteit van het moment, waardoor de gebruiker zich goed voelt. Het intelligente lichtsysteem zal dan ook gemakkelijk van scenario moeten kunnen veranderen. Kleur(temperatuur), intensiteit en richting van het licht zullen tijdens verschillende activiteiten van de dag, avond en nacht veranderen.

Deze mutaties zullen vooraf worden vastgelegd in lichtscenario's. Dit kunnen gefixeerde scenario's zijn. Ook kunnen scenario's zijn opgebouwd uit kaders waarbinnen bepaalde lichtvormen kunnen variëren.

Zo kan het licht bijvoorbeeld meer op terrassen worden afgestemd indien deze gebruikt worden. Of kan iemand op een plein of een gedeelte ervan het licht tijdelijk en plaatselijk beïnvloeden/verhogen als dat voor dat tijdelijk gebruik gewenst is.
In welke mate deze lichtscenario's beïnvloed kunnen worden door gebruikers van de ruimte, gebruikersgroepen en/of veiligheidsdiensten is nader te onderzoeken en te bepalen.

De weersvoorspelling of camera's die d.m.v. een telfunctie drukte signaleren, kunnen bijvoorbeeld er voor zorgen dat het scenario al in het begin van de avond is afgestemd.

Daarnaast zullen lichtmasten niet alleen dragers van verlichting zijn. Ook andere technieken als 5G, sensoren en camera's zullen op een mooie manier in, aan en op de masten worden ontworpen.

PREVISIE